

ničkog djela koja, istina, mora biti svjesna svojih granica, da kao i psihologijska kritika, interpretira koherenciju »samo jednog značenjskog sloja koji, možda, pretežno u nekim delovima (ali je struktura koherencije, kao logička struktura, u svim ista: i u etičkom, i u istorijskom i u socijalnom značenju« (308).

»Estetika i sociologija« S. Petrovića popunit će poveliku prazninu u domaćoj sociološkoj literaturi a njena namjena (djelomično i kao sveučilišnog udžbenika) za širi krug čitatelja ima i te kako opravdanja Panoramski rađena u prvom svom dijelu, sa svim osobinama pedagoški dobro priređene knjige, te problemski u drugom dijelu, uz dozu suzdržanosti od »velikih« zaključaka, čini se da je ova knjiga slika i prilika suvremene sociologije umjetnosti na čijim bojištima još traju prepucavanja. Otud je i svesrdno preporučamo ne samo studentima nego i svima onim čitateljima koji se zanimaju za suvremena sociološka zbiivanja.

Sava Bogdanović

Hannelore Hamel

ARBEITER SELBSTVEWALTUNG IN JUGOSLAWIEN

Ökonomische und wirtschaftliche Probleme

Verlag C. H. BECK MÜNCHEN 1974,
178 + 33 stranice.

Već više godina Istraživački centar za uspoređivanje privrednih sistema upravljanja sveučilišta u Marburgu organizira znanstveni seminar u Radein-u (Južni Tirol) pod vodstvom profesora Dr. K. Pul Hansel-a, na kojem se obrađuju problemi normativno-teoretskih odredbi i uspoređivanja privrednih sistema.

1973. godine glavna tema tog seminara bila je »Socijalistička tržišna privreda Jugoslavije«. Tema se pokazala kao vrlo zanimljiv predmet analize, jer u odnosu na sistem centralizirane uprave i sistem slobodnog tržišta se decentraliziranim upravom privrednih procesa, predstavlja društveno-političku novost. O toj temi u knjizi »Radničko samoupravljanje u Jugoslaviji« objavljeno je osam radova s kojima su njihovi autori istupili na spomenutom znanstvenom skupu.

Tematika knjige stavlja u prvi plan one probleme, koji su u Jugoslaviji bili aktualni od uvođenja radničkog samoupravljanja 1950. godine i, prema navodu izdavača«, unatoč višestrukim reformama još uvijek su aktualni« (str. 10).

U prvom prilogu »Društveno-politička podloga socijalističke tržišne privrede Jugoslavije« autor Thomas Eger, govori o sistemu planiranja privrednih kretanja, o koncepciji vlasništva nad sredstvima za proizvodnju i ekonomskim odrednicama društvenog vlasništva, o oblicima poduzetništva, sistem cijena, o tržištu te o bankarskom sistemu. Autor navodi da se prilikom uvođenja sistema samoupravljanja nije moglo oslanjati niti na praktično iskustvo, niti na teoretski fundiranu koncepciju, tako da se nije moglo unaprijed s većom sigurnošću pretpostaviti djelovanje mnogih faktora u samome sistemu ili sa strane.

Drugi prilog (autor: Dieter Fuchs), pod naslovom: »Pojam i ekonomski sadržaj društvenog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju« tretira pojam društvenog vlasništva, praksu njegova postojanja dodirujući pitanje njegova korištenja, ovlaštenja raspolaganja, pitanje snošenja rizika i jamstva u odnosu na pojedinog radnika i ograničenja samoupravnih organa u procesu odlučivanja. Budući da je društveno vlasništvo shvaćeno pretežno kao socijalno-ekonomska kategorija, bilo je unešeno u Ustav od 1963. godine, da »nitko« nema pravo raspolaganja nad društvenim sredstvima za proizvodnju, što je u prošlosti izazivalo različite i sporne interpretacije.

U trećem prilogu autora Michael Hagemann govori o jugoslavenskom zakonu o poduzećima u odnosu na interese zaposlenih. Nakon što je izložio osnovne zakonske odredbe i vlastite aplikacije na njih, autor se dotiče pitanja raspodjele osobnih dohodaka i vrednovanja radnih rezultata. Tu je nešto jače zaoštreno pitanje: Kako se formira odnos »rada« i »kapitala«, kada se sukobe interesi zaposlenih i poduzeća kao takvog?

U daljnjem prilogu (autori: Werner Klein i Spiridon Paraskewopouls), pod naslovom: »Stavovi prema ekonomskoj teoriji poduzetništva u radničkom samoupravljanju« pišu da je ponašanje poduzeća u početku bilo orjentirano prvenstveno na praktična iskustva a krajem 50-tih godina počelo se i teoretski

analizirati razmještaj faktora u samoupravnim poduzećima. Autor je također načinio paralelu prema korporativnom udruživanju i prema kooperativnom poduzetništvu.

U kritici prethodno izložene analize modela (autor priloga: Roland Pohlig) pokušava ukazati na to, kako su njezini rezultati (analize) utoliko problematični, ukoliko se oslanjaju na premise modela, koje su posuđene od teorije »kapitalističkog poduzetništva«.

U šestom prilogu: »Konflikt i racionalnost u samoupravnom poduzetništvu« (autor: Helmut Leipold) pokušava se dati analizu formalne racionalnosti i analiza poslovne politike u poduzećima u odnosu na ekonomske posljedice.

U narednom prilogu tretiraju se »Problemi politike zapošljavanja u radničkom samoupravljanju« (autori: Joachim Hof i Ulrich Wagner). Oni ističu ovisnost između privredne politike i ciljeva poduzeća te pokušavaju izložiti interese za pošljavanje u samoupravnim poduzećima.

Posljednji prilog: »Makroekonomski stabilizacioni problemi u tržišnoj privredi Jugoslavije« (autori: Dieter Cassel i H. Jörg Thieme) nastoji pronaći, koje mogućnosti postoje u jugoslavenskoj socijalističkoj tržišnoj privredi za korigiranje disproporcionalnog razvoja makroekonomskih veličina (ukupna novčana masa, nivo cijena, zapošljavanje, privredni rast itd.), koje rezultiraju iz uvjetovanosti poretka.

U svim prilogima u prvi plan se ističe pitanje funkcionalne sposobnosti sistema tržišne privrede u uvjetima radničkog samoupravljanja. Pokušavajući dati odgovor na pitanje stabilizacionog programa, autori su skloni tezi da bi i na jugoslavenskom samoupravnom modelu bila efikasna primjena monetarne stabilizacione teorije zapadne tržišne privrede.

Čitatelju ove knjige upada u oči napor i dobronamjernost autora. Njihov pristup u obradi teme radničkog samoupravljanja u Jugoslaviji ostaje informativno kritički s naglašenom tendencijom da se predmet osvijetli sa što više detalja i da se u odnosu na pojedina rješenja, bilo stvarna, bilo moguća, ukaže na neke moguće alternative. U prilogima nastoje da zadrže pretpostavljeni odnos prema osnovnim postulatima znanstvenog razgovora. Knjigu možemo slobod-

no shvatiti kao refleksiju, mišljenje o našem društveno-političkom sistemu koje dolazi s »druge strane«. Izdavanje ove knjige jest svjedočanstvo ozbiljosti i pažnje s kojom strani teoretičari prate naš samoupravni socijalistički razvoj, što možemo shvatiti kao potvrdu i od strane dojučerašnjih skeptika, o široj relevantnosti našeg samoupravnog socijalističkog sistema kao takova knjiga predstavlja vrlo zanimljivo i informativno štivo pa je preporučavamo našim čitaocima.

Stjepan Dolenc

Theodor Bergmann

AGRARPOLITIK UND AGRARWIRTSCHAFT SOZIALISTISCHER LÄNDER

Plakat — Bauernverlag, Universität Hohenheim, Stuttgart 1973, 287 stranica

Bergman, barem ruralnim sociolozima, nije nepoznat u našoj javnosti. Bavi se uglavnom problematikom agrara, a pisao je i o jugoslavenskoj poljoprivredi. Ova knjiga nastala je kao rezultat dugogodišnjeg rada, osobito u seminarima u Göttingenu i Hohenheimu, a namijenjena je prvenstveno studentima, koji teže dolaze do literature za ovu problematiku.

Sadržaj knjige podijeljen je u sedam poglavlja. Ona su manje zasebne cjeline, ali u osnovi komplementarne. Autor polazi od činjenice da je problem hrane u svijetu sve aktuelniji i da se ne može prijeći preko rezultata socijalističkih revolucija, koje su donijele i neke specifičnosti u organizaciji poljoprivrede.

U prvom dijelu Bergmann govori o općim karakteristikama socijalističkih zemalja navodeći pokazatelje struktura i promjena u njima. Drugi je dio posvećen zemljama s kolektivističkom poljoprivredom (SSSR, DDR, ČSR), treći govori o zemljama s nekolektivističkom poljoprivredom (SFRJ, Poljska), a četvrti je posvećen socijalističkim zemljama u razvoju (Kina, Kuba, DR Vijetnam). U ostala dva poglavlja autor piše o marksističkoj agrarnoj koncepciji i problemu uspoređivanja i tendencijama razvitka.